

SocialdepartementetSocialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag till Socialstyrelsen att fortsätta arbetet med de förberedande åtgärder som behövs för att införa civilplikt inom hälso- och sjukvården samt tandvården

Regeringens beslut

Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att fortsätta arbetet med att utreda och vidta nödvändiga förberedelser för införande av civilplikt inom hälso- och sjukvården samt tandvården.

Socialstyrelsen ska för hälso- och sjukvården bl.a.

- Ta fram befattningsbeskrivningar och kravprofiler för de befattningar inom hälso- och sjukvården som bedöms relevanta för civilplikt efter mönstring respektive efter annan utredning.
- Vidareutveckla ändamålsenliga utbildningsplaner och utbildningsinnehåll samt modeller för kvalitetssäkring och examination av såväl grundutbildningar som repetitionsutbildningar.
- Utreda och kvalitetssäkra processen för civilplikt efter annan utredning än mönstring för att säkerställa rättssäkra och ändamålsenliga krigsplaceringar inom hälso- och sjukvården.
- Ta fram rutiner för uttagning och utbildning av civilpliktiga efter annan utredning än mönstring, inklusive förfaranden för kontakt och matchning mot relevanta befattningar.
- Tydliggöra vilka ersättnings- och kompensationsmodeller som är aktuella vid användningen av civilplikt inom hälso- och sjukvården.
- Ta fram nödvändiga författningsförslag.
- Utveckla rutiner för införande av civilplikt inom hälso- och sjukvården i syfte att säkerställa en ändamålsenlig samverkansprocess

och informationsöverföring mellan Socialstyrelsen, Totalförsvarets plikt- och provningsverk, regioner samt övriga aktuella aktörer.

- Utredda och vidareutveckla former för regional fördelning och mottagande av civilpliktiga. Arbetet ska utformas så att det möjliggör hantering av regionala variationer samt beaktar befintliga begränsningar.
- Utredda hur Socialstyrelsens krigsorganisation för civilpliktiga inom hälso- och sjukvården bör utformas, inklusive organisatorisk struktur, ansvar och ledning samt befattningar.

Socialstyrelsen ska för tandvården bl.a.

- Ta fram befattningsbeskrivningar och kravprofiler för de befattningar inom tandvården som bedöms relevanta för civilplikt efter mönstring respektive efter annan utredning och analysera hur stort personalbehovet är för respektive befattning.
- Utredda behovet av grund- och repetitionsutbildningar för olika befattningar inom tandvården samt vem som bör ansvara för utbildningarna.
- Utredda förutsättningarna för att identifiera och genomföra kompetensbedömning av tandsköterskor och tandtekniker kopplade till tillämpningen av civilplikt inom tandvården.
- Redovisa andra åtgärder som bedöms nödvändiga för att genom civilplikt kunna tillgodose det ökade behovet av personal inom tandvården vid höjd beredskap.
- Analysera behovet av och föreslå författningsändringar för att kunna införa ett system med civilplikt inom tandvården.
- Beräkna kostnaderna för de åtgärder som krävs för att införa och förvalta ett system med civilplikt inom tandvården.

Uppdraget ska utföras i nära dialog med Myndigheten för civilt försvar, Totalförsvarets plikt- och provningsverk och Försvarmakten.

Socialstyrelsen ska vid genomförande av uppdraget inhämta synpunkter och erfarenheter från regionerna, Sveriges Kommuner och Regioner samt berörda professionsorganisationer och andra relevanta aktörer.

I utförande av uppdraget ska Socialstyrelsen även ta hänsyn till Försvarmaktens behov av hälso- och sjukvårdspersonal samt beakta

relevanta utredningar, regeringsuppdrag och förslag inom området, liksom den riskanalys som myndigheten har genomfört.

Socialstyrelsen ska senast den 1 juni 2026 lämna en muntlig delredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet).

Socialstyrelsen ska senast den 31 januari 2027 lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet).

För uppdraget får Socialstyrelsen under 2026 använda högst 5 000 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2026 uppförda anslaget 1:14 Civilt försvar inom hälso- och sjukvård, anslagsposten 1 Del till Kammarkollegiet. Medlen betalas ut engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2026.

Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas senast den 31 mars 2027 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning av använda medel lämnas till Kammarkollegiet.

Redovisning, rekvisition och återbetalning ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Ärendet

I propositionen *Totalförsvaret 2025–2030* (prop. 2024/25:34) betonar regeringen vikten av en stark och långsiktigt hållbar personalförsörjning för totalförsvaret. Vidare framgår det att civilplikt kommer att vara ett viktigt verktyg för att stärka förmågan inom vissa beredskapssektorer. I december 2025 beslutade regeringen att brett aktivera civilplikten, vilket innebar att civilplikten utökades till fler verksamhetsområden och att skyldigheten att mönstra och fullgöra grundutbildning med civilplikt återinfördes från och med den 1 januari 2026. Beslutet syftade till att stärka totalförsvarets förmåga vid höjd beredskap.

Den 23 januari 2025 överlämnade Utredningen om det civila förvarets personalförsörjning sitt betänkande *Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret* (SOU 2025:6), där det konstateras att hälso- och sjukvårdens behov av personalförstärkning vid höjd beredskap delvis behöver tillgodoses genom civilplikt för att säkerställa en robust och motståndskraftig vårdsektor. Samtidigt saknades det tillräckligt underlag för att bedöma om, och i vilken omfattning, civilplikt skulle vara ändamålsenlig inom tandvården.

Regeringen gav den 13 mars 2025 Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra de förberedande åtgärder som behövs för att kunna införa civilplikt inom hälso- och sjukvården samt att bedöma behovet av och förutsättningarna för civilplikt inom tandvården (S2025/00527). I rapporten *Civilplikt i hälso- och sjukvård samt tandvård – Redovisning av förberedande åtgärder för aktivering av civilplikt i hälso- och sjukvården samt kartläggning av behov och förutsättningar i tandvården* gör Socialstyrelsen bedömningen att hälso- och sjukvårdens personalförsörjning behöver stärkas betydligt för att verksamheterna ska kunna hantera de påfrestningar som ett väpnat angrepp eller andra allvarliga störningar vid höjd beredskap skulle innebära. Myndigheten konstaterar att hälso- och sjukvårdens personalbehov i sådana situationer riskerar att överstiga tillgängliga resurser och att civilplikt därför kan behöva tillämpas som en yttersta åtgärd. Socialstyrelsen framhåller vidare att tandvården utgör en väsentlig del av samhällets samlade vårdförmåga och att det föreligger ett behov av att stärka personalförsörjningen inom verksamheten vid höjd beredskap. Socialstyrelsen bedömer att civilplikt bör tillämpas inom både hälso- och sjukvården samt tandvården, och rekommenderar att inskrivning ska kunna ske både efter mönstring och efter annan utredning.

Civilplikt efter mönstring innebär att Totalförsvarets plikt- och prövningsverk ansvarar för att kalla, pröva och skriva in ungdomar till grundutbildning med civilplikt. Samma process gäller oavsett vilket verksamhetsområde som grundutbildningen med civilplikt avser. Annan utredning än mönstring innebär att individer som redan har relevant kompetens inom ett område kan skrivas in för civilplikt. Inom hälso- och sjukvården innebär det att annan utredning kan användas för att skriva in legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal som för närvarande inte är verksam inom hälso- och vården eller tandvården, för civilplikt.

I sin rapport identifierar Socialstyrelsen att vissa frågor kräver fortsatt utredning. Det rör bland annat processen för identifiering och utredning, rutiner vid aktivering, regional fördelning, samordning av civilpliktiga, detaljerade kravprofiler, utbildningsplaner samt utbildningens kvalitetssäkring och examination.

På regeringens vägnar

Elisabet Lann

Najite Ukale

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM
Arbetsmarknadsdepartementet/A
Finansdepartementet/BA
Försvarsdepartementet/CF, MF, RS
Socialdepartementet/SF
Arbetsförmedlingen
Försvarsmakten
Försäkringskassan
Myndigheten för civilt försvar
Totalförsvarets plikt- och prövningsverk
Sveriges Kommuner och Regioner
Samtliga regioner